

V TOMTO ČÍSLE

2. Téma

- Opční protokol OSN k Úmluvě proti mučení – deset let od vstupu v platnost

3. Judikatura vnitrostátních soudů

- Přezkum „logičnosti“ právní úpravy Ústavním soudem
- Nález Ústavního soudu ze dne 14. června 2016 ve věci návrhu na zrušení ustanovení zákona o registrovaném partnerství

4. Judikatura ESLP

- Rozsudek ESLP ve věci Biao v. Dánsko
- Zastupování před ESLP bez plné moci
- Rozsudek Velkého senátu ESLP ve věci J. K. a další proti Švédsku

5. Soudní dvůr EU

- Žádost o rozhodnutí o předběžné otázce ve věci El Hassani, C-403/16

6. Mezinárodní konference

- Mezinárodní seminář na téma Lidská důstojnost a porušování lidských práv

UNIVERZITA KARLOVA V PRAZE

Právnická fakulta,
Výzkumné centrum pro lidská práva
nám. Curieových 7
116 40 Praha 1

e-mail: vcjp@centrum.cz
www: <http://www.vcjp.cz>

1. Editorial

Vážení čtenáři,

Dostáváte poslední číslo Bulletinu v roce 2016. I toto číslo přináší vedle článků na aktuální téma rovněž zprávy z konferencí a zajímavou českou a evropskou judikaturu k problematice lidských práv.

Úvodní článek tohoto čísla z pera dr. Ivany Machoňové Schellongové se věnuje Opčnímu protokolu k Úmluvě proti mučení – deset let od vstupu v platnost. Shodou okolností ke stejné příležitosti a tématu VCLP (UNCE) uspořádalo dne 26. 9. 2016 na PF UK v Praze celodenní konferenci, jejíž výsledky budou publikované ve Studiích z mezinárodního práva č. 11.

A jinou mezinárodní konferencí se toto číslo Bulletinu uzavírá, totiž informací dr. Pavla Ondřejka o mezinárodním semináři na téma Lidská důstojnost a porušování lidských práv, který uspořádala ve dnech 26. - 30. 9. 2016 UNOESC v Chapecó (Santa Catarina). Jde o další pokračování mezinárodní spolupráce Centra se zahraničními partnery v Brazílii, která vyústila již vydáním dvou mezinárodních kolektivních monografií. Lze očekávat, že tato i další mezinárodní aktivity VCLP budou i nadále pokračovat.

Jak již je dobrým zvykem, Bulletin dále přináší několik komentovaných rozhodnutí Ústavního soudu, Evropského soudu pro lidská práva a Soudního dvora EU, jakož i na judikatuře založený článek dr. Ally Tymofeyevé o výjimečné možnosti zastupování před ESLP bez plné moci.

Pokud jde o aktivity Centra, závěr roku 2016 přinese jednak seminář ke Dni lidských práv, který též připomíná 50. výročí Mezinárodních paktů lidských práv (7.12.), jednak vydání kolektivní monografie na téma Výjimečné stavy a lidská práva (*nakl. Auditorium, Praha 2016*).

Na příští rok jsou plánovány vedle tradičních seminářů UNCE dvě větší konference (jedna k Evropské úmluvě o státním občanství, druhá k Mezinárodnímu trestnímu soudu) a také návštěvy významných zahraničních odborníků. VCLP také čeká zhodnocení dosavadní činnosti na UK.

Na závěr mi dovolu, abych popřál všem spolupracovníkům Centra a čtenářům Bulletinu krásné vánoční svátky a úspěšný vstup do roku 2017.

Prof. JUDr. Pavel Šturma, DrSc.
koordinátor Centra

2. Téma

Opční protokol OSN k Úmluvě p mučení – deset let od vstupu v platnost

Opční protokol k Úmluvě OSN proti mučení a jinému krutému, nelidskému či ponižujícímu zacházení či trestání („Opční protokol“) slaví v letošním roce deset let od vstupu v platnost (22. června 2006). K dnešnímu dni má protokol 81 smluvních stran a 17 signatářů.

Opční protokol, který zakládá mechanismus prevence mučení prostřednictvím návštěv nezávislých externích pozorovatelů v místech, v nichž jsou drženy osoby zbavené osobní svobody, byl v době svého přijetí unikátním instrumentem.

To dokládá též historie jeho sjednávání sahající do sedmdesátých let minulého století.

Tehdy švýcarský bankéř, Jean-Jacques Gautier, inspirován modelem Mezinárodního výboru Červeného kříže, navrhl vytvoření mezinárodního smluvního orgánu s právem navštěvovat, bez předchozího ohlášení, detenční zařízení a činit doporučení za účelem prevence mučení.

Myšlenka získala podporu některých členů švýcarské federální rady a v roce 1978 byl tehdejší Komisi pro lidská práva („Komise“) předložen první návrh úmluvy směřující k prevenci mučení.

Ve stejném roce však předložilo Komisi Švédsko také návrh úmluvy proti mučení zaměřený na trestní postih mučení, který Komise přijala jako základ negociací, z nichž v roce 1984 vzešla Úmluva OSN proti mučení.

Původní Gautierův návrh byl, ve značně pozměněné podobě, předložen Komisi v roce 1980 znova Kostarikou, jakožto návrh Opčního protokolu k Úmluvě. Návrh byl nicméně spící až do roku 1992, kdy poprvé započalo sjednávání Opčního protokolu v pracovní skupině Komise.

Negociace však ustrnuly na mrtvém bodě z důvodu neshod ohledně klíčových ustanovení protokolu – zejména mandátu mezinárodního mechanismu k návštěvě detenčních zařízení, který řadě zemí připadal jako přílišný zásah do jejich suverenity.

Proto v roce 2001 Mexiko, jménem latinskoamerických a karibských zemí, předložilo alternativní návrh, který přenesl stěžejní odpovědnost za preventivní návštěvy v detenčních zařízeních na národní úroveň.

Návrh zakládal povinnost států vytvořit národní preventivní mechanismus, který by vykonával preventivní návštěvy, a byl pouze doplněn mechanismem mezinárodním.

Návrh vyvolal negativní reakce nevládních organizací a řady států, zejména EU, které přišly s protinávrhem rovněž dvoupilířového systému, nicméně s opačným způsobem fungování – primárně mezinárodního mechanismu, který byl subsidiárně doplněn mechanismy národními.

Ke komplexitě jednání přispěly s dalším protinávrhem rovněž USA, které však byly od počátku kritiky sjednání protokolu jako takového a snažily se jej maximálně okleštit.

Zásadní roli v posunu jednání k předložení konečného návrhu sehrála předsedkyně pracovní skupiny, Elisabeth Odio-Benito (*stávající místopředsedkyně Mezinárodního trestního soudu*), která na základě řady intenzivních konzultací předložila návrh Opčního protokolu ke schválení Komisi v roce 2002.

Samotné přijetí v Komisi bylo ohroženo „no-action motion“ ze strany USA, nicméně text byl nakonec přijat hlasováním (27 pro, 10 proti, 14 abstencí), následně schválen Hospodářskou a sociální radou a s výraznou převahou přijat Valným shromážděním (127 pro, 4 proti, 42 abstencí).

Nutno dodat, že Česká republika patřila od počátku devadesátých let k výrazným podporovatelům Opčního protokolu v rámci jeho sjednávání a schvalování, rovněž jakožto člen neformální skupiny „Přátel Opčního protokolu“ vedené Asociací pro prevenci mučení (APT – švýcarská nevládní organizace založená Gautierem), která byla spolu s Mezinárodní komisí právníků (ICJ) od počátku hybnou silou celé iniciativy.

Z historického pohledu je rovněž zajímavý vztah mezi sjednáváním Opčního protokolu a Evropské úmluvy proti mučení, která zakládá mechanismus preventivních návštěv na regionální úrovni. Narozdíl od domněnky, že původ vzniku mezinárodního systému preventivních návštěv

založený Opčním protokolem spočívá v dříve vzniklém modelu evropském přeneseném na globální úroveň, tomu ve skutečnosti bylo přesně naopak. Ve chvíli, kdy ustrnuly jednání v OSN na mrtvém bodě, Parlamentní shromáždění Rady Evropy uložilo Radě ministrů přijmout návrh úmluvy, který by takovýto systém zakládal v evropském regionu. Návrh evropské úmluvy byl založen na Gautierově návrhu, zpracovaném pro zprávu Parlamentního shromáždění nevládními organizacemi - APT a ICJ.

To nic nemění na skutečnosti, že evropský systém prevence mučení a práce Výboru pro prevenci mučení (CPT), ovlivnily jak Opční protokol tak dodnes ovlivňují činnost Podvýboru pro prevenci mučení (SPT).

Opční protokol vytváří systém pravidelných návštěv nezávislých mezinárodních a národních orgánů v místech, kde jsou osoby zbavené osobní svobody.

Za tímto účelem ustavuje Podvýbor pro prevenci mučení a rovněž zakládá povinnost států, smluvních stran, ustavit nezávislý národní preventivní mechanismus a to nejpozději do jednoho roku po vstupu Opčního protokolu v platnost pro daný stát. Státy, smluvní strany, pak mají povinnost umožnit jak Podvýboru, tak národnímu preventivnímu mechanismu návštěvy v místech pod jejich jurisdikcí, kde jsou drženy osoby zbavené osobní svobody.

Opční protokol podrobně upravuje složení, volby členů a mandát Podvýboru, jakož i parametry a mandát národního preventivního mechanismu, jehož účinné a nezávislé fungování mají smluvní strany povinnost zaručit.

Podvýbor byl ustaven v roce 2007 a od té doby uskutečnil celkem 49 návštěv zahrnující návštěvy zemí, následné návštěvy (*follow-up*), návštěvy národních preventivních mechanismů a poradní návštěvy.

Podvýbor zkoumá na místě podmínky, v nichž jsou drženy osoby zbavené osobní svobody v různých zařízeních, včetně policejních stanic, věznic, detenčních zařízení pro imigranty, psychiatrických léčeben a sociálních institucí.

Podvýbor rovněž bere v potaz právní rámec týkající se osob zbavených osobní svobody a procesní záruky, které mají k dispozici.

Přestože jsou státy, smluvní strany, povinny

návštěvy Podvýboru umožnit, ve dvou případech (Azerbajdžán a Ukrajina) byla mise Podvýboru přerušena z důvodu obstrukcí, po následných vyjednáváních však byla v obou případech znovuzahájena a dokončena.

Informace získané v průběhu návštěvy Podvýborem jsou neveřejné, závěrečné zprávy z návštěv jsou zveřejněny pouze se souhlasem navštíveného státu či národního preventivního mechanismu.

Po šesti měsících od obdržení doporučení se má stát či národní preventivní mechanismus ke zprávě vyjádřit, včetně informace o tom, jak implementuje doporučení.

Podvýbor rovněž poskytuje pomoc národním preventivním mechanismům, pokud jde například o interpretaci Opčního protokolu, organizační a právní otázky či metodologie preventivních návštěv.

Z 81 smluvních stran Opčního protokolu ustavilo národní preventivní mechanismus doposud 54 států. Podvýbor také poskytuje podporu státům při zřizování a činnosti národního mechanismu za účelem zajištění jeho nezávislého a účinného fungování.

Z hlediska implementace Opčního protokolu zmiňuje Podvýbor ve svých výročních zprávách jakožto neuspokojivý faktor zejména nedostatek finančních prostředků, v jehož důsledku může uskutečnit návštěvu každé smluvní strany pouze jednou za deset let (periodicita posuzování zpráv států jinými smluvními orgány je 2-5 let), přičemž v případě nárůstu smluvních stran se tento interval může ještě prodlužovat.

Podvýbor se snaží situaci čelit například změnami metod návštěv, omezením délky návštěv nebo zaměřením na typ zařízení či téma, v budoucnu pak sloučením návštěv zemí a národních preventivních mechanismů.

Za zmínku stojí rovněž Zvláštní fond pro prevenci mučení ustaveným na základě článku 26 Opčního protokolu, který je v současnosti jediným aktivním fondem založeným přímo mezinárodní smlouvou (například Opční protokol k Mezinárodnímu paktu o hospodářských, sociálních a kulturních právech rovněž zřizuje fond, který však nebyl nikdy ustaven).

Fond slouží k finanční podpoře implementace doporučení Podvýboru učiněných po návštěvě

smluvní strany, jakož i k podpoře vzdělávacích programů národních preventivních mechanismů. Předpokladem poskytnutí grantu je souhlas se zveřejněním zprávy Podvýboru.

Od svého ustavení v roce 2011, Fond podpořil celkem 37 projektů v 11 zemích, a napomohl tak například legislativním změnám, zřízení národních preventivních mechanismů, propuštění nezákonně zadržovaných osob či snížení násilí vůči mladistvým vězňům.

Je potěšující, že Česká republika patří k pravidelným přispěvatelům Fondu a tímto prakticky a systematicky napomáhá k prevenci mučení ve světě.

Ivana Machoňová Schellongová

Autorka se za Českou republiku podílela na sjednávání Opčního protokolu a nyní působí v Úřadu Vysokého komisaře pro lidská práva v Ženevě.

3. Judikatura vnitrostátních soudů

Přezkum „logičnosti“ právní úpravy Ústavním soudem

Na konci června 2016 vydal Ústavní soud dvě rozhodnutí, ve kterých explicitně kritizuje nelogičnost přezkoumávané právní úpravy, přičemž tato tvrzená nelogičnost ve spojení s diskriminací se stává přímo součástí derogačních důvodů.

Jedná se o nález sp. zn. Pl. ÚS 7/15 ze dne 14. června 2016, který zrušil úpravu bránící osvojení dítěte osobou žijící v registrovaném partnerství (*soudce zpravodaj V. Šimíček*), a nález sp. zn. Pl. ÚS 18/15 ze dne 28. června 2016 o zdanění důchodů pracujících důchodců (*soudkyně zpravodajka M. Tomková*) postavený na modelovém případě, kdy rozdíl ve výši jiných příjmů důchodců s ročním důchodem přesahujícím 36 násobek minimální mzdy těsně nedosahuje a naproti tomu těsně přesahuje 840 tis. ročně, vede k rozdílu v daňovém zatížení až o 53 tis.

korun. Přestože se v obou případech jedná o rozhodnutí zasluhující podrobnější věcný komentář, následující řádky rozebírají pouze použité argumenty nelogičnosti.

V prvním nálezu Ústavní soud v bodě 41 uvádí: *„...napadená zákonná úprava jednoznačně povyšuje formální právní stav (registrované partnerství) nad stav faktický. Přitom však z této samotné úpravy a ani z důvodové zprávy není vůbec seznatelné, jaký racionální důvod zákonodárce ve skutečnosti vedl právě k tomuto řešení, které se ze shora popsaných důvodů jeví jako nelogické, iracionální a ve svém důsledku i diskriminační ve vztahu k osobám, které registrované partnerství uzavřely.“*

V druhém nálezu jsou stěžejní body 132 a 137: *„...neshledal Ústavní soud v nyní posuzovaném případě žádný věcný a racionální argument, který by výše popsanou formu odlišného zacházení dokázal zdůvodnit...“*

Ústavní soud tak dospěl k závěru, že míra odlišného zacházení mezi jednotlivými skupinami důchodců je zcela zjevně nepřiměřená míře odlišností, kterou tyto skupiny vykazují. Napadené ustanovení tak představuje rozlišení svévolné bez jakéhokoli věcného a racionálního zdůvodnění, a tudíž porušující zákaz nerovného zacházení...“.

Ač lze v obou případech Ústavnímu soudu přisvědčit, že z hlediska explicitního vyjádření důvodů pro příkré rozlišování se obě úpravy jeví nedostatečnými, a zákonodárce by zajisté měl aspirovat na nerozpornost, ta však podle Lona Fullera, autora knihy *Morálka práva*, neznamená striktní nelogičnost¹.

Zejména v situacích vyvíjecího se společenského konsenzu odráží výsledek legislativního procesu obtížné hledání kompromisu². Podobně existují-li dlouhodobě v právní úpravě fixně stanovené hranice, od nichž určitá dávka či plnění nenáleží, případně se překročení hranice pojí s vyšším daňovým zatížením,³ může se používání těchto fixních hranic jevit nežádoucím, z komparativního hlediska však nikoli nelogickým.

¹ Srov. Fuller, L.: *Morálka práva*. Praha: Oikoimenh 1998, str. 65 a násl.

² Srov. odlišné stanovisko V. Sládečka k nálezu sp. zn. Pl. ÚS 7/15 ze dne 14. června 2016 o osvojení dítěte osobou žijící v registrovaném partnerství.

³ Srov. odlišné stanovisko J. Musila k nálezu sp. zn. Pl. ÚS 18/15 ze dne 28. června 2016 o zdanění důchodů pracujících důchodců

Dovolávání se logičnosti právní úpravy mimo kontext její tvorby a srovnání s podobnými úpravami je přinejmenším sporné a jde dalece za koncepci práva na dobré zákonodárství.

Naopak, argument (i)racionalitou právní úpravy při jejím ústavním přezkumu je obvykle používán buď v rámci komplexních testů racionality a proporcionality, anebo je striktně vykládán za účelem vyloučení tyranie většiny.

Koncepce striktního, de facto z kontextu vytrženého, přezkumu „logičnosti“ právní úpravy, kterou použil Ústavní soud, se prozatím zdá být ojedinělou výjimkou, a bude proto zajímavé sledovat její další vývoj.

Jana Ondřejková

[Nález Ústavního soudu ze dne 14. června 2016 sp. zn. Pl. ÚS 7/15 ve věci návrhu na zrušení ustanovení zák. o registrovaném partnerství](#)

Dne 5. března 2015 se na Ústavní soud obrátil Městský soud v Praze s návrhem na zrušení § 13 odst. 2 zákona č. 115/2006, o registrovaném partnerství.

Podle tohoto ustanovení trvající registrované partnerství brání tomu, aby se některý z partnerů stal osvojitelem dítěte.

V řízení před Městským soudem v Praze šlo o případ muže žijícího v registrovaném partnerství,

kterému správní orgány odmítly zápis do seznamu žadatelů vhodných stát se osvojiteli.

Rozhodnutí bylo vyneseno více než rok a čtvrt od podání návrhu a přibližně půl roku poté, co Ústavní soud rozhodl případ nepřípustnosti osvojení dítěte partnerem rodiče (Pl. ÚS 10/15 z 19. listopadu 2015) dotýkající se podobné problematiky. Přestože se na první pohled zdá, že při rozhodování bylo plénem Ústavního soudu téměř jednotné (pouze dissent prof. Sládečka byl podán k výroku rozhodnutí), délka řízení i poměrně velké množství odlišných stanovisek k odůvodnění nálezu svědčí spíše o opaku.

Rozhodnutí je možné zkoumat z několika úhlů pohledu, na mnohé z nich upozornili již disentující soudci. Prvním je časový aspekt rozhodování, tedy otázka, kdy má Ústavní soud povinnost rozhodovat případy.

Dále je to otázka zákazu diskriminace, která byla ústředním tématem rozhodnutí, a konečně úloha ústavního práva na lidskou důstojnost a práva na soukromí ve vztahu k rozhodované věci. Celým nálezem pak prostupuje téma soudcovského maximalismu či minimalismu při rozhodování (terminologií C. Sunsteina),⁴ respektive soudcovského aktivismu a pasivismu (podle přístupu A. Bickela).⁵

Soudcovský minimalismus jako východisko dělby moci v ústavní demokracii

Kdy mají ústavní soudy rozhodovat případy?

Na první pohled jde o triviální otázku, soudy mají rozhodnout bez zbytečných průtahů, jak plyne z ústavního práva na spravedlivý proces.

Pro ústavní soudnictví tato povinnost jednoznačně plyne u ústavních stížností, v rámci abstraktní kontroly ústavnosti je však role ústavních soudů poněkud odlišná – mění se v kelsenovské strážce ústavy.

Jeho role je tak nezbytně propojena s přezkumem aktů zákonodárce, modernější teorie soudního dialogu však ukazují, že nejde o jednosměrný diktát, nýbrž spíše o kooperaci.⁶

⁴ SUNSTEIN, Cass. Foreword: Leaving Things Undecided. The Supreme Court 1995 Term. Harvard Law Review, roč. 110, 1996, str. 7.

⁵ BICKEL, Alexander: Foreword – The Passive Virtues. Harvard Law Review, roč. 75, 1961, str. 40 – 79

⁶ HÜBNER MENDES, Conrado: Is It All about the Last Word? *Legisprudence*, roč. 3, č. 1, 2009, str. 69 – 110.

V tom si silnější modely ústavního přezkumu berou inspiraci ze slabého přezkumu či z postavení soudů v některých zemích *common law*, které S. Gardbaum popisuje jako „*the new commonwealth model of constitutionalism*“.⁷

Jak poukazuje v disentu k rozhodnutí *prof. Sládeček*, „Ústavní soud by měl zaujmout vyčkávací postoj – jak již nezřídka učinil v minulosti...“ (odst. 3).

V situaci, kdy se projednává změna právní úpravy, která je předmětem řízení, může být zdrženlivý postoj vyjádřený ponecháním přiměřeného časového prostoru pro její změnu. Zásah Ústavního soudu braný jako krajní případ by měl nastat v případě nečinnosti zákonodárce.

Druhým důležitým aspektem soudcovského minimalismu je pak úzký výklad závěrů soudu.

I zde se situace liší v případě řízení o ústavní stížnosti na straně jedné, a abstraktní kontrole ústavnosti na straně druhé.

Zatímco v prvním případě můžeme důsledně vyžadovat interpretaci soudního rozhodnutí jako vztahujícího se ke konkrétní kauze, ústavní přezkum zákonů v sobě nutně spojuje obecnější závěr aplikovaný např. v podobě zrušení příslušné části zákona.

Z povahy ústavního soudu jako kontrolního orgánu by však i v rámci abstraktní kontroly ústavnosti úvahy o racionalitě či dokonce vhodnosti dané právní úpravy měly být pokud možno vytlačeny, nikoliv transformovány do otázek protiústavnosti.

Problematika incidenčního přezkumu, o který v daném případě jde, spočívá v tom, že v jeho základu stojí konkrétní případ, avšak řízení se vede o ústavnost právní úpravy jako celku.

Ústavní soud tak musí zvážit daleko více možnosti konformního výkladu (který v daném případě nebyl možný pro jednoznačné formulování zákonného ustanovení nepřipouštějícího jiný než doslovný výklad).

⁷ GARDBAUM, Stephen: The New Commonwealth Model of Constitutionalism. *The American Journal of International Law*,

roč. 49, 2001, str. 707 a násl., GARDBAUM, Stephen: *The New Commonwealth Model of Constitutionalism. Theory and Practice*. Cambridge: Cambridge University Press, 2013, str. 25 a násl.

Diskriminace. Ale z jakého důvodu?

Vrátíme-li se ke konkrétním otázkám přezkoumávaného případu, na první pohled se ukazuje charakter této kauzy spadající do oblasti antidiskriminačního práva.

Z odůvodnění rozhodnutí se však zdá, že se soudci věnovali souběžně dvěma diskriminačním důvodům. V úvodu se poněkud problematicky věnují srovnání soužití homosexuálních a heterosexuálních párů.

Je sice pravdou, že zákaz osvojení osobám žijícím v registrovaném partnerství dopadá prakticky pouze na osoby s homosexuální orientací, tudíž argumentace by mohla být vedena zkoumáním legitimacy a proporcionality rozdílného zacházení z důvodu sexuální orientace.

Zdá se však, že minimálně stejný problém představuje posouzení rozdílného zacházení mezi dvěma skupinami homosexuálů, první z nich tvořili homosexuálové žijící v registrovaném partnerství, druhou pak homosexuálové nežijící v tomto svazku.

Zatímco příslušníci druhé skupiny neměli žádná omezení při osvojování dětí, první skupině to zakazovalo přezkoumávané ustanovení. Lze souhlasit se závěrem většiny, že takovéto opatření je nelegitimní (v tomto ohledu považují za klíčové pasáže odůvodnění nálezu 40 – 42).

Pokud by se Ústavní soud zaměřil pouze na posléze popsany případ diskriminace založené nikoliv na sexuální orientaci, nýbrž výlučně na důvodu, že osoba uzavřela registrované partnerství, mohl se vyhnout kritizované argumentaci v odst. 34 – 39 odůvodnění rozhodnutí.

Ta tvořila jakýsi úvod k meritornímu rozhodnutí pojednávající o významu „*tradiční*“ rodiny (srov. kritiku v konkurujícím stanovisku JUDr. Davida, odst. 4).

Důstojnost a právo na ochranu před zasahováním do soukromého a rodinného života

Po vylíčení zákazu diskriminace pokračuje Ústavní soud v odůvodnění (v odst. 43 – 49) výkladem práva na lidskou důstojnost a práva na

respektování soukromého a rodinného života.

První otázkou může být, zda musel Ústavní soud své závěry o tyto argumenty opírat, zda nestačilo tento případ vnímat pouze optikou antidiskriminačního práva, která by vedla ke stejnému závěru, bez nebezpečí, že závěr Ústavního soudu bude vykládán příliš široce.

Opět se zde vrací otázka významu ponechávání určitých otázek nerozhodnutých.⁸

V prvé řadě podle mého názoru není nutné v tomto případě řešit spornou otázku, zda na daný případ dopadá právo na ochranu před zásahy do rodinného života, anebo pouze před zásahy do soukromého života.

I pokud byl Ústavní soud přesvědčen, že tato problematika spadá do rozsahu práva na soukromí, právu na rodinný život se nemusel ve své argumentaci vůbec věnovat.

Argument právem na lidskou důstojnost, do jejíhož věcného rozsahu tak zařadil i právo osvojit dítě osobou žijící v registrovaném partnerství, mohl Ústavní soud vyargumentovat podrobněji.

Vyhnout se měl například citaci formule objektu (odst. 45 odůvodnění nálezu), o jejímž dopadu na tento případ nejsem přesvědčený, o zacházení s člověkem jako s objektem nejde, minimálně nikoliv v míře, v jaké ji v 50. letech minulého století formuloval německý konstitucionalista G. Dürig.

S argumentem lidskou důstojností je podle názorů mnohých potřeba šetřit.⁹ Jak upozorňuje H. Dreier, příliš široká interpretace tohoto práva může vést až k jisté degradaci.¹⁰

Pokud Ústavní soud spatřoval určité porušení důstojnosti, měl se lépe vypořádat s otázkou, zda hovoří o právu na lidskou důstojnost, anebo o hodnotě lidské důstojnosti.

⁸ SUNSTEIN, Cass. Foreword: Leaving Things Undecided. The Supreme Court 1995 Term. Harvard Law Review, roč. 110, 1996.

⁹ ŠIMÁČKOVÁ, Kateřina: Ostych před důstojností jako právním pojmem aneb kdy se soudce bez důstojnosti neobejde? In: VEČEŘA, Miloš, STACHOŇOVÁ, Monika, HAPLA, Martin (eds.): Weyrův den právní teorie – Weyr's Day of Legal Theory. Sborník z konference – Conference Proceedings. Brno: Masarykova univerzita, 2015, str. 14.

¹⁰ DREIER, Horst: Human dignity in German law. In: DÜWELL, Marcus, BRAARVIG, Jens, BROWNSWORD, Roger, MIETH, Dietmar (eds.). The Cambridge Handbook of Human Dignity. Cambridge: Cambridge University Press, 2014, str. 379.

Rozdíl mezi oběma kategoriemi si Ústavní soud patrně uvědomoval (což plyne z odst. 48 odůvodnění), byl však podle něj nevýznamný.

Podle mého názoru však v daném případě mělo být uvažováno o ústavní hodnotě lidské důstojnosti, která má vliv například na míru intenzity zásahu do základního práva (jak jsem se pokusil nastínit výše, primárně v daném případě šlo o zákaz diskriminace).

Zásah do ústavní hodnoty lidské důstojnosti, který by musel být nejprve velmi podrobně odůvodněn, pak může vést k ztížení argumentace legitimacy takového opatření v testu zákazu diskriminace.

Pavel Ondřejek

4. Judikatura Evropského soudu pro lidská práva

Rozsudek ESLP ve věci Biao v. Dánsko ze dne 24. května 2016 (stížnost číslo 38590/10)

Velký senát Evropského soudu pro lidská práva (dále ESLP) rozhodl, že Dánsko nepřímou diskriminuje své státní příslušníky, kteří jsou jiného než dánského etnického původu. Rozsudek ve věci Biao je stěžejní pro vývoj judikatury ESLP týkající se nepřímé diskriminace.

Dánsko porušilo článek 14 v kombinaci s článkem 8 Evropské úmluvy o ochraně lidských práv (dále Úmluvy) tím, že ghanckému páru neudělilo

povolení k dlouhodobému pobytu za účelem společného soužití rodiny.

Velký senát v květnu 2016 přehlasoval rozhodnutí senátu z roku 2014. Většinovým hlasem (12: 5) rozhodl, že dánské právo týkající se udělení povolení k pobytu za účelem společného soužití rodiny způsobilo nepřímou diskriminaci založenou na etnickém původu.

Okolnosti případu

Stěžovateli jsou manželé, kteří žijí ve Švédsku se svým devítiletým synem (*pan Biao denně dojíždí do své práce v Kodani ze švédského Malmö*). Pan Biao, původem z Togo, přišel do Dánska v roce 1993 po patnáctiletém pobytu v Ghaně.

V roce 2002, tedy po devítiletém pobytu v Dánsku, získal dánské občanství. Paní Biao je státní příslušnicí Ghany. Jejich syn je státním příslušníkem Dánska, stejně jako jeho otec.

V roce 2003, týden po sňatku, paní Biao požádala o dánské povolení k dlouhodobému pobytu za účelem společného soužití rodiny, ale nezískala je.

Cizinecký úřad argumentoval tím, že žadatelé měli bližší vazbu k jiné zemi, Ghaně (paní Biao v Dánsku nikdy nebyla, s manželem se poznala i oddala v Ghaně).

Dánsko pro udělení povolení k dlouhodobému pobytu za účelem sloučení rodiny požaduje splnění požadavku tzv. „*attachment requirement*“, tedy blízkou vazbu k Dánsku.

Alternativou pro udělení povolení k pobytu je splnění požadavku „*28leté pravidlo*“, které umožní sloučení rodiny v případě, kdy je jeden z manželů státním příslušníkem Dánska přinejmenším po 28 let.

Manželé Biao se proti neudělení povolení k pobytu za účelem sloučení rodiny odvolali.

Argumentovali, že toto 28leté pravidlo vede k rozdílnému zacházení s dánskými státními příslušníky, jedním způsobem s těmi, kteří se jako Dánové narodili, a jiným způsobem s těmi, kteří dánskou státní příslušnost získali později v životě.

Jelikož pan Biao se stal dánským občanem v 31 letech, dle tohoto pravidla by právo na sloučení rodiny získal až v 59 letech. Nejvyšší soud v Dánsku i ESLP byl v této věci velmi rozdělen.

Právní posouzení

Článek 14 vyjmenovává zakázané diskriminativní přístupy založené na rase, národnostním nebo sociálním původu, a „jiném postavení“. Jelikož zmiňovaná dánská legislativa se vztahuje na všechny dánské státní příslušníky, senát se tak zaměřil na možnost nepřímé diskriminace (§ 90).

Senát popřel, že 28leté pravidlo vedlo k nepřímé diskriminaci na základě etnického původu.

Při svém rozhodnutí do velké míry odkazoval na judikát *Abdulaziz, Cabales a Balkandali*¹¹, který neshledal porušení článku 14 Úmluvy v případě britské imigrační legislativy; shledal, že její právní ustanovení byla formulována objektivně, nediskriminačně.

V případě Biao ovšem Soud připustil, že 28 leté pravidlo vedlo k nerovnému zacházení, a to v závislosti na délce dánského občanství.

Ačkoliv toto nerovné zacházení spadá do kategorie „*jiné postavení*“ ve smyslu článku 14 Úmluvy, senát rozhodl, že takové jednání bylo opodstatněné.

Rozhodnutí Velkého senátu

Velký senát došel k opačnému rozhodnutí.

Shledal, že 28 leté pravidlo je v rozporu se zákazem nepřímé diskriminace na základě etnického původu, jelikož „znevýhodňuje nebo je nepoměrně předpojaté vůči osobám, jež získaly dánskou státní příslušnost později v životě a jsou jiného než dánského etnického původu“ (§138).

Rozhodnutí Velkého senátu tak bylo předurčeno tím, že etnický původ byl uveden jako důvod diskriminace. ESLP znovu zdůraznil svou předchozí judikaturu, že „v současné demokratické společnosti nemůže být rozdílné zacházení, které je založeno výlučně nebo v rozhodující míře na etnickém původu osoby, objektivně odůvodněné.“

Diskriminace založená na etnickém původu osoby je rasovou diskriminací“ (§93).

Jelikož s ohledem na celoevropský kontext je pole působnosti Dánska v tomto případě úzké (§138), velký senát shledal, že (nepřímá) rozdílnost v zacházení mezi dánskými občany a Dány nedánského etnického původu není opodstatněná.

¹¹ Rozsudek ESLP ve věci Abdulaziz, Cabales a Balkandali v. Spojené království ze dne 28. 5. 1985 (stížnosti č. 9214/80, 9473/81, a 9474/81).

Svou roli při rozhodování Velkého senátu sehrály i Evropská úmluva o státním občanství (článek 5 § 2)¹² a vůbec obecný evropský trend, jenž usiluje o odstranění diskriminativních ustanovení a snaží se o sblížení jistých pravidel (viz *Dhahbi v. Itálie*¹³; *Konstantin Markin*¹⁴; a *Fabris v. Francie*¹⁵).

Právo Evropské unie také nerozlišuje mezi těmi, kdo se státním příslušníkem narodili nebo se jím stali později v životě. Nezávislé instituce jako *Evropská komise proti rasismu a nesnášenlivosti (ECRI)*¹⁶, *Výbor pro odstranění rasové diskriminace*¹⁷, a *Komisař Rady Evropy pro lidská práva*¹⁸, se všechny vyjádřily, že 28 leté pravidlo vede k nepřímé diskriminaci.

Soudci byli při rozhodování případu značně nejednotní, což vyplývá i ze samostatných stanovisek soudců Villiger, Mahoney, Kjølbro, a Yudkivska.

Tito soudci se shodli na skutečnosti, že případ Abdulaziz není v současné společnosti relevantní, 28leté pravidlo je dle nich jasně diskriminativní, a poskytují ještě podrobnější analýzu nepřímé diskriminace než v samotném rozsudku.

Rozhodnutí velkého senátu je stěžejní. Doposud spíše opomíjený článek 14 je zde páteří celé analýzy případu.

¹² Evropská úmluva o státním občanství (European Convention on Nationality), schválená Výborem ministrů Rady Evropy v roce 1997, Česká republika přistoupila v roce 1999.

¹³ Rozsudek ESLP ve věci Dhahbi v. Itálie ze dne 8. 4. 2014, (stížnost číslo 17120/09), § 47.

¹⁴ Rozsudek ESLP ve věci Konstantin Markin v. Rusko ze dne 22. 3. 2012 (stížnost č. 30078/06), § 126.

¹⁵ Rozsudek Velkého senátu ESLP ve věci Fabris v. Francie ze dne 4. dubna 2012, (stížnost č. 16574/08), § 56.

¹⁶ Evropská komise proti rasismu a nesnášenlivosti (The European Commission against Racism and Intolerance, ECRI), založená Radou Evropy v roce 1993.

¹⁷ Výbor pro odstranění rasové diskriminace (Committee on the Elimination of Racial Discrimination) je kontrolním mechanismem Mezinárodní úmluvy o odstranění všech forem

rasové diskriminace, kterou Valné shromáždění OSN přijalo dne 21. prosince 1965.

¹⁸ Komisař Rady Evropy pro lidská práva (The Commissioner for Human Rights), funkce byla založena ve Štrasburku v roce 1999.

Případ Biao zakládá přísnější a zřetelnější prozkoumání údajné diskriminace založené na etnickém původu a ještě důkladnější analýza je poskytnuta v samostatných stanoviscích. Obecně se dá předpokládat, že budoucí judikatura ESLP týkající se diskriminace nejen přímo odkáže na tento rozsudek, ale snad poskytne i sjednocenější pohled na nepřímou diskriminaci jako takovou.

Kristina Chocholáčková

Zastupování před Evropským soudem pro lidská práva bez plné moci

V souladu s články 36, 45 a 47 Jednacího řádu Evropského soudu pro lidská práva (dále jen „ESLP“),¹⁹ pokud se osoba obrací na tuto instituci nikoliv osobně, ale v zastoupení, musí udělit svému zástupci plnou moc. Toto neplatí, pokud je stěžovatelem dítě nebo osoba zbavena svéprávnosti. Zde stížnost může podepsat přímo zákonný zástupce.²⁰

Použitý obrázek je ze stránek <https://lsalawcentre.wordpress.com/>

¹⁹ Jednací řád ESLP ze dne 19. září 2016. Rules of Court. URL: https://www.echr.coe.int/Documents/Rules_Court_ENG.pdf.

²⁰ Pro účely tohoto článku nebudeme provádět rozlišení mezi zákonným zástupcem a opatrovníkem ve smyslu zákona č. 89/2102 Sb., občanského zákoníku.

V Pokynech pro vyplnění formuláře na stížnost²¹ je stanoveno, že stěžovatelův zástupce, který není advokátem, může zplnomocnit k zastupování stěžovatele advokáta.²²

V tomto případě může plnou moc podepsat i zástupce stěžovatele, ale pouze pokud stěžovatel není schopen sám plnou moc udělit osobně. Dříve nebyla plná moc součástí formuláře stížnosti a měla být vyplněna zvlášť. Stávající formulář stížnosti k ESLP²³ vyžaduje v bodech 33 a 35 (pro fyzické osoby) a v bodech 52 a 54 (pro právnické osoby) podpisy zmocnitele a zmocněnce, které osvědčují udělení a přijetí plné moci.

Zmocnitelem dle obecného pravidla je přímá oběť porušení EÚLP. Veškeré výše uvedené zdroje vypovídají o tom, že v případě zastoupení stěžovatele, musí být zástupci udělena plná moc. Tato plná moc musí být řádně podepsána stěžovatelem.

V opačném případě ESLP shledá stížnost nepřijatelnou na základě článku 35 Evropské úmluvy o lidských právech (dále jen „EÚLP“), jak tomu bylo ve věci *Post proti Nizozemsku*.²⁴ K podpisu plné moci v různých jazycích viz také rozsudek ve věci *Aliev proti Gruzii*.²⁵

Plnou moc musí poskytnout dokonce i negramotný,²⁶ i když v tomto případě je ESLP shovívavější, pokud jde o formu podpisu plné moci.

Lze tedy uzavřít, že v případě zastupování před ESLP je doložení plné moci, odpovídající požadavkům Jednacího řádu, nezbytnou podmínkou pro projednání věci.

²¹ Pokyny pro vyplnění formuláře na stížnost. URL: http://www.echr.coe.int/Documents/Application_Notes_CES.pdf.

²² Pokyny pro vyplnění formuláře na stížnost, s. 5: „Hodlá-li stěžovatelův zástupce, který není advokátem, zplnomocnit k zastupování stěžovatele advokáta, a není-li stěžovatel schopen se podepsat, musí plnou moc jménem stěžovatele podepsat jeho zástupce“.

²³ Formulář na stížnost CZE – 2016/1. URL: http://www.echr.coe.int/Pages/home.aspx?p=applicants/forms/ces&c=#n14525302412866418000011_pointer.

²⁴ *Post v. the Netherlands*, no. 21727/08, decision 20 January 2009.

²⁵ *Aliev v. Georgia*, no. 522/04, §§ 44-50, 13 January 2009.

²⁶ *Velikova v. Bulgaria*, no. 41488/98, §§ 45-52, ECHR 2000-VI.

Nicméně každé pravidlo má svoje výjimky, které toto pravidlo potvrzují.

Nedávno se v praxi objevily případy, kdy ESLP se rozhodl věc projednat, a dokonce i vydal rozsudek, kde konstatoval porušení EÚLP, bez zmocnění zástupce stěžovatelem. Prvním takovým případem byla věc *Centre of Legal Resources on behalf of Valentin Câmpeanu proti Rumunsku*.²⁷

V roce 2014 ve svém rozsudku Velký senát ESLP shledal přijatelnou stížnost nevládní organizace *Centre of Legal Resources (Středisko zákonných zdrojů – dále „CLR“)*, zastupující zesnulého sirotka, pana Valentina Câmpeanu. Pan Câmpeanu zemřel v roce 2004 v neuropsychiatrické nemocnici údajně z důvodu zastavení srdce.

Lékařská komise Střediska zákonných zdrojů, která se dostavila do nemocnice několik hodin před jeho smrtí, konstatovala, že pan Câmpeanu v té době nemohl jíst nebo jít na toaletu bez pomoci druhé osoby.

Nemocniční personál mu však odmítl pomáhat, protože byl HIV pozitivní. Kromě toho podle údajů vyšetření z roku 1990 měl pan Câmpeanu nedostatek intelektu; jeho IQ činilo 30.

Valentin Câmpeanu během svého života nikdy neudělal CLR plnou moc pro zastupování před ESLP a nikdy nežádal o postoupení své stížnosti k této soudní instituci.

Protože zmíněná NGO nebyla přímo obětí porušení EÚLP, byla by taková stížnost při uplatnění obvyklého postupu ESLP zamítnuta.

ESLP však v této věci přihlédl k zprávě Evropského výboru proti mučení (CPT) z roku 2004, kde bylo zmíněno, že v Rumunsku v tomto období v psychiatrických léčebnách za podezřelých okolností zemřelo přibližně 100 pacientů.

Prohlásil, že vzhledem k výjimečným okolnostem tohoto případu a s ohledem na závažnou povahu obvinění (CLR namítalo před ESLP porušení článku 2 EÚLP – právo na život), CLR je oprávněno podat tuto stížnost. V opačném případě by to umožnilo Rumunsku uniknout odpovědnosti za porušení EÚLP.

²⁷ Centre for Legal Resources on behalf of Valentin Câmpeanu v. Romania [GC], no. 47848/08, ECHR 2014.

I když byl tento rozsudek ESLP považován za zvláštní výjimku, nebyl nakonec jediný. V dalším obdobném případě, který se týkal práv duševně nemocného vězně, který také zemřel bez udělení plné moci nevládní organizaci, přiznal ESLP opět na základě zprávy CPT locus standi NGO a konstatoval, že Rumunsko porušilo článek 2 EÚLP.

Jde o případ *Association for the Defence of Human Rights in Romania – Helsinki Committee on behalf of Ionel Garcea proti Rumunsku*²⁸ z roku 2015.

Před několika měsíci se v databázi HUDOC objevilo rozhodnutí ve věci, týkající se opět zastoupení duševně nemocných osob, tentokrát dokonce dětí, které zemřely v dětských domovech za nejasných okolností.

Jde o věc *Bulgarian Helsinki Committee proti Bulharsku*.²⁹ V tomto rozhodnutí se jedná o osud dvou mentálně postižených holčiček, Anety Yordanové a Nikoliny Kutsarové. Nevládní organizace Bulharský helsinský výbor monitorovala na vnitrostátní úrovni vyšetřování úmrtí těchto dětí a podávala ve věci žaloby různého druhu a opravné prostředky.

Po neúspěchu v Bulharsku se obrátila se stížností k ESLP. Na rozdíl od předchozích dvou případů zamítl ESLP stížnost NGO jako nepřijatelnou *ratione personae* na základě článku 35 EÚLP. Hlavním důvodem zamítnutí stížnosti bylo to, že zmíněná NGO nebyla v kontaktu se zesnulými před jejich smrtí a nikdy nebyla národními orgány uznána za stranu řízení.

Lze vymezit čtyři prvky, které bral ESLP v potaz při rozhodování o přiznání výjimečných okolností případů, připouštějících přijatelnost stížnosti, která je formálně v rozporu s článkem 35 EÚLP.

Popíšeme je na příkladu rozsudku ve věci *Centre of Legal Resources on behalf of Valentin Câmpeanu proti Rumunsku*: 1) i když pan Câmpeanu nebyl zbaven svéprávnosti, skutkové okolnosti případu prokazují, že neměl fakticky možnost sám předložit stížnost ESLP;

²⁸ Association for the Defence of Human Rights in Romania – Helsinki Committee on behalf of Ionel Garcea v. Romania, no. 2959/11, 24 March 2015.

²⁹ Comite Helsinki Bulgare c. Bulgarie (déc.), nos. 35653/12 et 66172/12, decision 28 June 2016.

2) během řízení na vnitrostátní úrovni nebyla procesní způsobilost CLR nikdy zpochybněna; 3) Valentin Câmpeanu byl sirotek a neměl přiděleného zákonného zástupce; a 4) námitky, týkající se porušení článku 2 EÚLP, nemohl evidentně podat poté, co zemřel.³⁰

Pokud jde o věc *Bulgarian Helsinki Committee proti Bulharsku*, zde ESLP zdůraznil, že stěžovatelská NGO nebyla v kontaktu s duševně nemocnými opuštěnými dětmi během jejich života a vnitrostátní orgány zpochybňovaly právo této nevládní organizace účastnit se jednání na národní úrovni.

Proto nebyla tato věc srovnatelná s případem Câmpeanu a stížnost byla prohlášena za nepřijatelnou. Toto rozhodnutí ESLP bylo podrobena kritice,³¹ a to zejména s ohledem na odlišný přístup k procesnímu postavení subjektů v jednotlivých právních řádech členských států Rady Evropy.

Rozdíl však můžeme spatřovat také v tom, že u dvou zmíněných stížností, podaných proti Rumunsku, mohla hrát velkou úlohu zejména zpráva CPT o častých případech smrti v psychiatrických nemocnicích kvůli absenci náležité lékařské péče. Možná by ESLP měl být benevolentnější při aplikaci svých kritérií přijatelnosti stížností ve vztahu k duševně nemocným osobám.³²

Nelze však očekávat, že obecně připustí možnost podání stížnosti právním zástupcem bez udělení souhlasu ze strany oběti porušení Evropské úmluvy o lidských právech.

Alla Tymofeyeva

³⁰ VYLDER, Helena. The saga continues ... Legal standing for NGOs when de facto representing mentally disabled dying in institutions.

URL: <https://strasbourgobservers.com/2016/08/29/the-saga-continues-legal-standing-for-ngos-when-de-facto-representing-mentally-disabled-dying-in-institutions/>.

³¹ Ibid.

³² COJOCARIU, Constantin. Handicapping Rules: The Overly Restrictive Application of Admissibility Criteria by the European Court of Human Rights to Complaints Concerning Disabled

People. The Conveyancer and Property Lawyer, Issue 6, 2011.
Available also on URL:
http://www.interights.org/userfiles/Cojocariu_Offprint_SM_Han_dicapping_Rules.pdf.

Rozsudek Velkého senátu ESLP ve věci J. K. a další proti Švédsku ze dne 23.8.2016 (stížnost č. 59166/12)

Rozsudek Velkého senátu se týkal stížnosti tří osob – příslušníků irácké rodiny, že rozhodnutí švédských orgánů o jejich vyhoštění zpět do Iráku, poté co neúspěšně žádali o udělení azylu, by představovalo porušení čl. 3 Evropské úmluvy o lidských právech (dále jen „Úmluva“), podle něhož *„nikdo nesmí být mučen nebo podrobován nelidskému či ponižujícímu zacházení anebo trestu.“* Velký senát poměrem hlasů 10:7 shledal, že by výkon rozhodnutí o vyhoštění v daném případě porušení tohoto článku skutečně znamenal.

Rozhodl tak odlišně od názoru pátého senátu ESLP, který věc rozhodoval původně a po jehož rozsudku požádali stěžovatelé o postoupení věci Velkému senátu.

Ke skutkovým okolnostem případu:

Irácká rodina, rodiče a jejich syn, požádala v letech 2010 a 2011 o udělení azylu a o povolení k pobytu ve Švédsku.

Svou žádost věcně opírali o tvrzení, že jim v případě návratu do Iráku hrozí vážné nebezpečí pronásledování ze strany Al-Kaidy z důvodu, že otec rodiny měl od devadesátých let 20. století stavební a dopravní společnost užívanou výlučně americkými zákazníky a sídlící na americké základně v Iráku a že byl z tohoto důvodu v minulosti on a příslušníci jeho rodiny vystaveni několika násilným útokům vůči sobě i svému majetku (jeden z nich vedl k postřelení otce rodiny a jeho dcery, která na následky zranění zemřela).

Tvrдили, že se nemohou spoléhat na ochranu, kterou by jim poskytly irácké úřady, protože se obávali, že by mohlo dojít k prozrazení jejich bydliště a v důsledku infiltrace příslušníků Al-Kaidy do iráckých úřadů k jejich ohrožení.

Švédský Úřad pro migraci posoudil v roce 2011 jejich žádost jako nedůvodnou, protože se nejhorší události směřující proti žadatelům udály již před delší dobou (do roku 2008) a žadatelé nedoložili dostatečně, že by jim ochranu proti případnému nebezpečí nemohly či nechtěly poskytnout irácké úřady, ba ani neučinili kroky k žádosti o takovou

ochranu.

Vydal tedy příkaz k vyhoštění žadatelů. Švédský soud rozhodnutí migračního úřadu potvrdil.

K procesu před ESLP a k právnímu posouzení:

Stěžovatelé u ESLP tvrdili, že pokud by došlo k jejich vrácení do Iráku, dopustilo by se Švédsko porušení čl. 3 Úmluvy. Pátý senát ESLP jednomyslně posoudil stížnost jako přijatelnou a poměrem hlasů 5:2 odmítl, že by výkon rozhodnutí o vyhoštění představoval v daném případě porušení zmíněného ustanovení.

Své rozhodnutí založil pátý senát mimojiné na tom, že stěžovatelé nedoložili věrohodně existenci ohrožení vůči sobě po roce 2008 (kdy otec rodiny ukončil své podnikání) a že jejich tvrzení o některých událostech, které měly svědčit o tom, že jim v Iráku stále hrozí výrazné nebezpečí, doplnili až následně, aniž by je uvedli v řízení před Úřadem pro migraci (což vyvolávalo dojem jejich účelového použití).

Po vydání rozsudku pátého senátu využili stěžovatelé svého práva podle č. 43 Úmluvy a požádali o postoupení věci k rozhodnutí Velkému senátu.

Jádrem argumentace stěžovatelů před Velkým senátem bylo tvrzení, že švédské úřady a pátý senát ESLP nedostatečně prověřily tvrzení a důkazní prostředky, které stěžovatelé předložili k událostem po roce 2008 a které podle nich odůvodňovaly jejich obavy z jednání porušujícího čl. 3 Úmluvy.

Stěžovatelé také argumentovali, že jen fakt, že v minulosti došlo k zásadním zásahům proti jejich bezpečnosti a že podle různých zdrojů popisujících současnou situaci v Iráku jsou bývalí spolupracovníci amerických vojsk stále v nebezpečí z rukou Al-Kaidy nebo IS, znamená, že důkazní břemeno ve vztahu k otázce rizika jednání odporujícího čl. 3 leží v takovém případě na švédských úřadech.

Vláda proti tomu tvrdila, že z obecného pohledu současná bezpečnostní situace v Iráku poskytnutí mezinárodní ochrany žadatelům o azyl neodůvodňuje, že míra infiltrace iráckých úřadů ze strany Al-Kaidy a dalších organizací je výrazně nižší a že v Bagdádu řádně funguje soudní systém. Shodně s migračním úřadem argumentovala, že stěžovatelé nepředložili věrohodné důkazy

odůvodňující trvání rizika jejich pronásledování po roce 2008, zejména v kontextu toho, že v Bagdádu žili až do roku 2010, resp. 2011 a že jejich dcery zde žijí i nyní, aniž by se setkaly s nějakými hrozbami kvůli bývalým aktivitám svého otce.

Protože stěžovatelé takové věrohodné důkazy nepředložili a protože některé skutečnosti uplatnili až potom, co Úřad pro migraci rozhodl o neudělení povolení k pobytu, hodnotila vláda jejich tvrzení jako nevěrohodná a nekonsistentní. Podle vlády tedy neunesli stěžovatelé důkazní břemeno, že by současná situace představovala nebezpečí pro stěžovatele stran jednání zakázaného čl. 3 Úmluvy.

Velký senát poté, co zopakoval relevantní principy z existujícího case-law, týkající se zejména povahy čl. 3 Úmluvy, principu *non-refoulement* a dalších zásad platných pro rozhodování států v řízení o vyhoštění cizinců, řešil otázku rozdělení důkazního břemene mezi stěžovatele a stát.

Vyšel z toho, že „je obecným pravidlem, že pokud žadatel o udělení azylu nepředloží odůvodněná tvrzení dokládající existenci individuálního, a tedy reálného nebezpečí špatného zacházení po svém vyhoštění, která jsou s to odlišit jeho postavení od běžných nebezpečí v cílové zemi, nelze na něj pohlížet jako na někoho, kdo unesl své důkazní břemeno.“ (odst. 94)

Podle Velkého senátu je nicméně „povinnost žadatele o udělení azylu a imigračních úřadů ohledně zjištění a zhodnocení všech rozhodných okolností v azylových řízeních sdílená.“ (odst. 96).

Zatímco okolnosti týkající se individuálního postavení má principiálně dokazovat žadatel o udělení azylu, popsání a zhodnocení obecné situace v cílové zemi, včetně schopnosti tamějších orgánů poskytovat příslušnou ochranu, je na straně státu. (odst. 96 až 98).

V situaci, kdy stěžovatel odkazuje na to, že už byl v minulosti terčem špatného zacházení v cílové zemi, se podle soudu uplatní následující pravidlo: „zkušenost se špatným zacházením v minulosti představuje silnou domněnku (*strongly indicates*) budoucího, reálného rizika zacházení zakázaného čl. 3 tehdy, jestliže stěžovatel poskytl obecně koherentní a věrohodné vyličení událostí (*coherent and credible account of events*), které je v souladu s informacemi o obecné situaci v příslušné zemi podle spolehlivých a objektivních zdrojů. V takové situaci je na vládě, aby rozptýlila jakékoli

pochybnosti (*dispel any doubts*) o existenci takového rizika.“ (odst. 102).

Soud dále s odkazem na relevantní judikaturu uvedl, že je-li stěžovatel příslušníkem určité skupiny, která je pravidelně terčem špatného zacházení, nevyžaduje se na něm tak silně prokázání toho, že je jeho postavení specifické oproti obecně existujícím nebezpečím v příslušné zemi. (odst. 103)

Konečně v rámci uvedení obecných pravidel pro posuzování obdobných případů, jako je případ stěžovatelů, zopakoval, že v případě, kdy ještě nedošlo k vyhoštění stěžovatelů, se riziko špatného zacházení zkoumá k době řízení před Soudem, tedy podle současné situace. (odst. 106)

Ačkoliv Velký senát souhlasil s vládou a pátým senátem v tom, že obecná situace v Bagdádu je taková, že sama o sobě nevyvolává nutnost poskytnutí mezinárodní ochrany, jeho posouzení se lišilo v otázce hodnocení konkrétní pozice stěžovatelů.

Podle Velkého senátu je popis událostí, které stěžovatelé v Iráku prožili v letech 2004-2010, obecně „koherentní a věrohodný“. V souladu s principem, který soud vyslovil (odst. 102 zmíněný výše), je proto na vládě, aby uvedla důkazy, které úvahy o riziku špatného zacházení rozptýlí. Protože stěžovatel – otec rodiny – náleží ke skupině osob, které jsou dodnes napadány kvůli své dřívější spolupráci s americkým vojskem, shledal Velký senát, že by on a jeho rodina v případě jejich návratu do Iráku skutečně stáli před rizikem zacházení v rozporu s čl. 3.

K tomu soud podotkl, že podle objektivních zpráv, které měl k dispozici, není situace irácké justice a bezpečnostního aparátu natolik dobrá, aby odůvodňovala důvěru v dostatečnost ochrany ve vztahu k příslušníkům skupin, které jsou terčem špatného zacházení jako v případě stěžovatelů. (odst. 108-123).

Na základě těchto závěrů dospěl Velký senát k rozhodnutí, že by vyhoštění stěžovatelů představovalo porušení čl. 3 Úmluvy.

Separátní stanoviska a stručný komentář případu:

Vedle dvou souhlasných stanovisek připojilo svá nesouhlasná stanoviska 7 soudců. Ve společném nesouhlasném stanovisku kritizovala šestice soudců především fakt, že většina soudců Velkého senátu

zhodnotila tvrzení stěžovatelů jako věrohodná a koherentní. Podle nich naopak některá tvrzení stěžovatelů o událostech po roce 2008 věrohodnost jejich podání zhoršila. Nesouhlasila také s tím, že se důkazní břemeno přenášelo na vládu, aby „rozptýlila pochybnosti“ o existenci příslušného rizika. Podle nich mělo být pro posouzení individuální situace stěžovatelů klíčové to, že věrohodně doložené události, které dokládaly pronásledování stěžovatelů, se vztahovaly k době do roku 2008, kdy stěžovatel skončil své podnikání, a že rodina stěžovatele nadále zůstávala v Bagdádu do roku 2010, resp. 2011 a že dcery manželů stále v Bagdádu žijí a nejsou terčem pronásledování.

Podle disentujících soudců neunesli stěžovatelé své důkazní břemeno stran rizika pronásledování po roce 2008.

Zatímco se nesouhlasné stanovisko šesti soudců zabývalo především odlišným hodnocením faktické stránky věci, nesouhlasné stanovisko soudce Ranzoniho, Švýcara soudícího u ESLP za Lichtenštejnsko, řešilo zejména nejasnosti ohledně výrazů použitých Velkým senátem ve výše uvedeném testu v odst. 102 rozsudku. Soustředí se například na nejednoznačnost toho, co to znamená „zkušenost se špatným zacházením v minulosti“ (*past ill-treatment*), když kritizuje většinové stanovisko za to, že nespecifikuje, jestli musí dané zacházení naplňovat znaky čl. 3 Úmluvy, nebo ne, případně jakou roli hraje plynutí času.

Další výtky z pera soudce Ranzoniho směřuje proti v testu uvedené podmínce, že stěžovatel vylíčil rozhodné události „obecně koherentně a věrohodně“, protože mu připadá jako snížení standardu potřeby věrohodnosti na straně stěžovatele s tím důsledkem, že tím dříve přechází důkazní břemeno na vládu. Konečně shledává jako vysoce problematický požadavek testu, aby vláda „rozptýlila jakékoli pochybnosti“.

Podle jeho názoru by měl být test uvedený většinovým stanoviskem doplněn o další požadavky, které blíže specifikuje a které odpovídají na výtky právě uvedené: Tyto podmínky znějí: „a) žadatel o udělení azylu vnitřně souladně a věrohodně vylíčil události, které svědčí o historii špatného zacházení naplňujícího znaky zacházení ve smyslu čl. 3, b) vylíčení událostí odpovídá informacím ze spolehlivých a objektivních pramenů o situaci v příslušné zemi a zakládá vážné důvody se domnívat, že existuje budoucí reálné nebezpečí takového zacházení a c) žadatel o udělení azylu uvedl podstatné a konkrétní důvody, proč se

domnívá, že riziko dalšího špatného zacházení stále přetrvává.“ (odst. 11 nesouhlasného stanoviska). Podle jeho názoru okolnosti případu takovému testu neodpovídají.

Rozsudek J. K. a další proti Švédsku se určitě zařadí mezi klíčová rozhodnutí ESLP ve věci vztahu čl. 3 Úmluvy a rozhodnutí o vyhoštění cizinců. Klíčovou částí rozsudku je jeho odst. 102, který formuluje test posuzování případu v situaci, kdy stěžovatel již v minulosti zažil špatné zacházení, na které míří čl. 3 Úmluvy.

Budoucí případy by měly přinést určitou přesnější představu o naplnění některých součástí testu – v tomto ohledu má velký potenciál právě nesouhlasné stanovisko soudce Ranzoniho.

Miluše Kindlová

JUDr., M.Jur., Miluše Kindlová, Ph.D., je odbornou asistentkou na katedře ústavního práva, PF UK.

5. Soudní dvůr EU

Žádost o rozhodnutí o předběžné otázce ve věci El Hassani, C-403/16

Nejvyšší správní soud Polské republiky (pol. *Naczelny Sąd Administracyjny*; dále jen „NSA“ nebo „*předkládající soud*“) se rozhodl obrátit se na Soudní dvůr EU se žádostí o rozhodnutí o předběžné otázce následujícího znění: Musí být čl. 32 odst. 3 nařízení Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 810/2009 ze dne 13. července 2009 o kodexu Společenství o vízech (*vízový kodex*), s ohledem na bod 29 odůvodnění vízového kodexu a čl. 47 první pododstavec Listiny základních práv Evropské unie (dále jen „Listina EU“), vykládan

v tom smyslu, že ukládá členským státům, aby zajistily možnost podání opravného prostředku (odvolání) k soudu?³³ Soufiane El Hassani, manžel občanky Polské republiky (dále jen „stěžovatel“), požádal v roce 2014 konzula Polské republiky v Maroku o vydání schengenského víza. Jeho žádost byla zamítnuta. Proto podal žádost o nové projednání věci.³⁴ Konzul opětovně vydal zamítavé rozhodnutí. Stěžovatel proto napadl rozhodnutí konzula u Vojvodského správního soudu ve Varšavě. Ten usnesením tuto žalobu odmítl, neboť napadené rozhodnutí je s ohledem na svou povahu vyloučeno ze soudního přezkumu.³⁵ Proti tomuto usnesení podal stěžovatel kasační stížnost k NSA.³⁶

Ten svým usnesením řízení o kasační stížnosti přerušil a požádal Soudní dvůr EU o rozhodnutí o výše uvedené předběžné otázce.³⁷ Uvedený spor vyplývá z toho, že čl. 5 bod 4 polského zákona o řízení před správními soudy³⁸ stanoví, že správní soudy nejsou příslušné ve věcech víz vydávaných konzuly, s výjimkou víz vydávaných rodinnému příslušníkovi občana členského státu EU, členského státu Evropského sdružení volného obchodu – smluvní strany smlouvy o Evropském hospodářském prostoru nebo Švýcarské konfederace.

³³ Řízení ve věci Soufiane El Hassani v. Ministr zahraničních věcí [Polské republiky] je u Soudního dvora EU vedena pod C-403/16 – srov. curia.europa.eu.

³⁴ Žádost o nové projednání věci (wniosek o ponowne rozpatrzenie sprawy) představuje specifický opravný prostředek v polském správním řízení, který nemá devolutivní účinek a o němž tak rozhoduje orgán, který vydal napadené rozhodnutí. Srov. TOMOSZEK, M. Správní řízení v Polsku. In: HORÁKOVÁ, M., TOMOSZKOVÁ, V. a kol. Správní řízení v zemích EU. Rakousko, Polsko, Slovensko a Maďarsko. Praha: Linde Praha, 2011, s. 177-178.

³⁵ Usnesení Vojvodského správního soudu ve Varšavě ze dne 24. 11. 2015, sp. zn. IV SA/Wa 1127/15, CBOSA (databáze rozhodnutí polských správních soudů „Centralna Baza Orzeczeń Sądów Administracyjnych“ je dostupná na internetové stránce orzeczenia.nsa.gov.pl).

³⁶ K polskému správnímu soudnictví srov. např. TOMOSZEK, M. Správní soudnictví v Polsku. In: SLÁDEČEK, V., TOMOSZKOVÁ, V. a kol. Správní soudnictví v České republice a ve vybraných státech Evropy. Praha: Wolters Kluwer, 2010, s. 110 a násl.; KRYSKA, D. Srovnání českého a polského správního soudnictví. Praha: Univerzita Karlova v Praze, Právnická fakulta, v nakl. Eva Rozkotová, 2013

³⁷ Usnesení Nejvyššího správního soudu ze dne 28. 6. 2016, sp. zn. II OSK 1346/16, CBOSA.

³⁸ Zákon o řízení před správními soudy (ustawa z dnia 30 sierpnia 2002 r. Prawo o postępowaniu przed sądami

administracyjnymi, Dz.U. 2002 Nr 153, poz. 1270), ve znění pozdějších předpisů.

Tato kompetenční výluka má svůj základ mimo jiné v čl. 37 Ústavy PR.³⁹

Podle tohoto ustanovení požívá svobod a práv zaručených v Ústavě PR ten, kdo se nachází pod jurisdikcí Polské republiky, s tím, že výjimky z této zásady, týkající se cizinců, stanoví zákon.⁴⁰

Cizinci, který pobývá mimo území Polské republiky, tak nespovídá právo na ochranu svých práv před polským soudem.⁴¹

Kompetenční výluka se tak týká víz, která vydávají konzulové, tedy orgány Polské republiky vykonávající činnost na území cizího státu.⁴² Jiná situace nastává, když žadatel o udělení víza pobývá na území Polské republiky.⁴³

Pro případy, kdy jsou k rozhodování ve vízových věcech příslušné jiné orgány, tak kompetenční výluka stanovena není.⁴⁴

Argumentace předkládajícího soudu:

Předkládající soud poukázal na čl. 32 odst. 3 vízového kodexu a čl. 47 Listiny EU. Podle čl. 32 odst. 3 vízového kodexu mají mimo jiné žadatelé, kterým byla žádost o udělení víza zamítnuta, právo na odvolání (angl. *the right to appeal*); odvolání se podává proti členskému státu, který přijal konečné rozhodnutí o žádosti, a v souladu s vnitrostátním právem tohoto členského státu.

³⁹ CHRÓSCIELEWSKI, W. In: KMIECIAK, Z. (red.) Polskie sądownictwo administracyjne. Warszawa: C.H.Beck, 2006, s. 63.

⁴⁰ Ústava Polské republiky z 2. dubna 1997 (Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 kwietnia 1997 r., Dz.U. 1997 Nr 78, poz. 483), ve znění pozdějších předpisů – pro její český překlad viz MIKULE, V. In: PAVLÍČEK, V. a kol. Transformace ústavních systémů zemí střední a východní Evropy. Praha : Univerzita Karlova v Praze, Právnická fakulta, 1999, s. 242-286.

⁴¹ CHRÓSCIELEWSKI, W., op. cit., s. 67.

⁴² TARNO, J. P. Prawo o postępowaniu przed sądami administracyjnymi. Komentarz. 4. wydanie. Warszawa: LexisNexis, 2010, s. 50.

⁴³ CHRÓSCIELEWSKI, W., op. cit., s. 67.

⁴⁴ Srov. např. HAUSER, R., WIERZBOWSKI, M. (red.) Prawo o postępowaniu przed sądami administracyjnymi. Komentarz. Warszawa: C.H.Beck, 2011, s. 95.

Z bodu 29 odůvodnění vízového kodexu pak vyplývá, že toto nařízení respektuje základní práva a zachovává zásady uznané zejména Úmluvou o ochraně lidských práv a základních svobod (dále jen „Úmluva“) a Listinou EU.

Ustanovení čl. 47 Listiny EU pak mimo jiné stanoví, že každý, jehož práva a svobody zaručené právem EU byly porušeny, má za podmínek stanovených tímto článkem právo na účinné prostředky nápravy před soudem (angl. *the right to an effective remedy before a tribunal*).

Podle NSA čl. 32 odst. 3 vízového kodexu nekonkretizuje povahu odvolacího řízení, zejména zda má mít povahu řízení soudního.

Předkládající soud dále uvedl, že stěžovatel jako manžel občanky Polské republiky nemá právo podat proti zamítavému rozhodnutí konzula správní žalobu, přičemž jako manžel občanky jiného členského státu EU, popřípadě občanky členského státu Evropského sdružení volného obchodu – smluvní strany smlouvy o Evropském hospodářském prostoru nebo Švýcarské konfederace, by toto právo měl.

NSA rovněž upozornil, že možnost napadení rozhodnutí ve věci neudělení víza u správního soudu záleží rovněž na tom, který orgán toto rozhodnutí vydal.

Rozhodnutí jiných orgánů než konzula ve vízových věcech soudnímu přezkumu podléhají.

Pochybnosti NSA vyvolala interpretace čl. 32 odst. 3 vízového kodexu ve spojení s čl. 47 Listiny EU v tom smyslu, zda stanoví právo na účinný prostředek nápravy před soudem v případě zamítnutí žádosti o udělení víza konzulem.

Úprava podmínek pro vydání víza normami práva EU umožňuje podle NSA považovat tuto problematiku za dotčenou právem EU.

Podle předkládajícího soudu vyvstává proto otázka, zda kompetenční vyluka podle čl. 5 bod 4 zákona o řízení před správními soudy není v rozporu s čl. 47 Listiny EU.

Tato otázka podle NSA souvisí rovněž se zásadou procesní a institucionální autonomie členských

států v rozsahu, v jakém se týká povinnosti členských států zaručit ochranu práv jednotlivce vyplývajících z práva EU na účinný přístup k soudu, a tedy zásady účinné soudní ochrany.

Předkládající soud připomněl, že podle Soudního dvora EU tato zásada představuje obecnou zásadu práva EU, vyplývající ze společných ústavních tradic členských států a chráněnou čl. 6 a čl. 13 Úmluvy.

Podle NSA rozhodnutí o zamítnutí žádosti o udělení víza může porušovat právo na rodinný život chráněné na základě čl. 8 Úmluvy a čl. 7 Listiny EU. Stěžovatel váže zamítnutí žádosti o udělení víza s porušením práva na rodinný život, neboť má v Polsku ženu a dítě.

Předkládající soud vyjádřil rovněž pochybnosti stran souladu kompetenční vyluky v případě rozhodnutí o zamítnutí žádosti o udělení víza konzulem se zásadami rovnocennosti a efektivity, které podle Soudního dvora EU omezují procesní autonomii členských států.

Se zásadou rovnocennosti může být podle NSA v rozporu z toho důvodu, že právo na soudní kontrolu zákonnosti vízových rozhodnutí závisí na povaze vnitrostátního orgánu příslušného k rozhodnutí a subjektu žádajícího o vstup či pobyt.

Se zásadou efektivity pak z toho důvodu, že prostředek nápravy proti vízovým rozhodnutím (žádost o nové projednání věci) projednává totožný orgán ve správním řízení, které nemá kontradiktorní povahu.

Předkládající soud rovněž poukázal na to, že ve věci zajištění účinného opravného prostředku v případě zamítnutí žádosti o vydání víza, prohlášení víza za neplatné a zrušení víza vydala Evropská komise odůvodněné stanovisko týkající se Polska, České republiky, Slovenska a Estonska. NSA poukázal na to, že podle stanoviska má občan třetího státu na základě vízového kodexu právo na nestranné projednání žádosti o udělení víza a toto právo má být zajištěno odvolacím řízením soudní povahy.

Podle NSA samotné znění čl. 32 odst. 3 vízového kodexu neumožňuje určit, zda úmyslem unijního zákonodávce, který použil pojem „odvolání“, bylo zaručit právo na jakýkoliv opravný prostředek upravený vnitrostátním právem, nebo šlo o jasné přiznání práva na odvolání k příslušnému soudnímu orgánu.

Předkládající soud dále vyjádřil vážné pochybnosti, zda interpretace čl. 32 odst. 3 vízového kodexu opravňuje vnitrostátní soud k samostatnému určení povahy „odvolání“, o kterém se v tomto ustanovení hovoří.

Závěr Soudního dvora EU, že o „odvolání“ podle čl. 32 odst. 3 vízového kodexu přísluší rozhodovat soudu, znamená, že vyloučení soudní kontroly v polském právním řádu je v rozporu s požadavky upravenými v čl. 47 Listiny EU a zásadami rovnocennosti a efektivity.

Závěr:

Výše představená žádost NSA o rozhodnutí o předběžné otázce je z pohledu českého práva a právní teorie i praxe zajímavá z několika důvodů.

Předně český zákon o pobytu cizinců⁴⁵ rovněž obsahuje výluky ze soudního přezkumu rozhodnutí ve vízových věcech.

Podle jeho § 171 písm. a) jsou z přezkoumání soudem vyloučena rozhodnutí o neudělení víza (to však neplatí, jde-li o neudělení víza rodinnému příslušníkovi občana EU).

Úprava této kompetenční výluky je tedy odlišná než v polském případě.

Česká kompetenční výluka je širší a vztahuje se na všechna víza bez výjimky a bez ohledu na to, který orgán o neudělení víza rozhodl. Vztahuje se tedy i na schengenská (krátkodobá) víza, o které jde v případě stěžovatele.

Na druhou stranu je však třeba říci, že v případě obdobných skutkových okolností by v České republice měl stěžovatel přístup k soudu zajištěn, neboť český zákonodárce tzv. dorovnal postavení rodinných příslušníků státních občanů České republiky s rodinnými příslušníky občanů jiných členských států EU.⁴⁶

Případ El Hassani je zajímavý rovněž z toho důvodu, že náš Ústavní soud dospěl k závěru, že kompetenční výluka podle § 171 písm. a) zákona o pobytu cizinců je v souladu s ústavním pořádkem.⁴⁷

⁴⁵ Zákon č. 326/1999 Sb., o pobytu cizinců na území České republiky a o změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů.

⁴⁶ Srov. § 15a odst. 3 zákona o pobytu cizinců.

⁴⁷ Nález Ústavního soudu ze dne 24. 4. 2012, sp. zn. Pl. ÚS 23/11, NALUS. Případ se však netýkal schengenského (krátkodobého) víza.

Rozhodnutí Soudního dvora EU však ukáže, zdali je v souladu rovněž s právem EU.

Jak bylo ostatně uvedeno v rozhodnutí předkládajícího soudu, Evropská komise z důvodu této kompetenční výluky v rámci řízení pro nesplnění povinnosti po výzvě vydala již odůvodněné stanovisko a dodatečné odůvodněné stanovisko určené České republice, podle kterého je kompetenční výluka v rozporu s čl. 32 odst. 3 a čl. 35 odst. 7 vízového kodexu ve spojení s čl. 47 Listiny EU a čl. 19 odst. 1 Smlouvy o Evropské unii.⁴⁸

Rozhodnutí Soudního dvora EU může rovněž objasnit dopad čl. 47 Listiny EU na rozhodování členských států v dalších migračních věcech. Nejde přitom jen o uvedená schengenská (krátkodobá) víza.

V literatuře se totiž můžeme setkat s názorem, že § 171 písm. a) zákona o pobytu cizinců je v rozporu s čl. 47 Listiny EU rovněž co do dalších druhů víz.

Ze všech naznačených důvodů proto bude zajímavé toto řízení sledovat.

David Kryška

⁴⁸ Srov. řízení č. 2012/2239, odůvodněné stanovisko ze dne 16. 10. 2014 C(2014) 7301 final a dodatečné odůvodněné stanovisko ze dne 26. 2. 2015 C(2015) 1129 final.

6. Mezinárodní konference

Mezinárodní seminář na téma **Lidská důstojnost a porušování lidských práv**

Ve dnech 26. až 30. září 2016 se uskutečnil mezinárodní seminář zaměřený na otázky lidské důstojnosti a porušování lidských práv (*2016 Spring International Legal Seminar: Human Dignity and Human Rights Violations*).

Seminář organizovala *Universidade do Oeste de Santa Catarina (UNOESC)* ve městě Chapecó, které se nachází v brazilském vnitrozemí asi 900 kilometrů jihozápadně od Sao Paula.

Pořádající univerzita pozvala zástupce evropských a latinsko-amerických univerzit, s nimiž již v minulosti spolupracovala, mimo jiné zástupce Právnické fakulty UK.

Za projekt UNCE se mezinárodního semináře zúčastnil Pavel Ondřejek s příspěvkem o významu lidské důstojnosti v právu a dále Petr Šustek, jež ve spolupráci s Martinem Šolcem připravil příspěvek na téma „*wrongful birth*” (tento příspěvek byl přednesen prostřednictvím videokonference).

Produktem dosavadní spolupráce Právnické fakulty UK a UNOESC jsou zejména dvě cizojazyčné monografie, konkrétně: *Baez, Narciso Leandro Xavier, Šturma, Pavel, Mozetič, Vinicius Almada, Faix, Martin (eds.): Mecanismos internacionais e internos de efetividade dos direitos fundamentais. Joacaba: UNOESC, 2014, 576 str. a Šturma, Pavel, Baez, Narciso Leandro Xavier*

(eds.) et al.: *International and Internal Mechanisms of Human Rights Effectiveness. Passau: RW&W, 2015, 299 str.*

Seminář byl zahájen přednáškami profesorů UNOESC věnovanými vývoji a současnému stavu ochrany lidských práv v Brazílii.

Hlavní částí semináře byla především série plenárních přednášek, zaměřených zejména na oblasti lidských práv a mezinárodního práva, v nichž autoři diskutovali různé projevy lidské důstojnosti (od problematiky právního vymezení lidské důstojnosti, přes její aplikaci v oblasti antidiskriminačního práva, sociálního zabezpečení, práv párů stejného pohlaví, mezinárodního humanitárního práva či v evropském systému ochrany lidských práv).

V závěru konference proběhly rovněž diskuse v menších panelech, na nichž vystoupili zejména studenti UNOESC, jež mohli diskutovat výsledky svého výzkumu. Panely se zaměřily na témata: občanská a politická práva, hospodářská a sociální práva a porušování lidských práv během válečného stavu.

Semináře se zúčastnili kromě odborníků z pořádající UNOESC rovněž profesori dalších brazilských univerzit (Fluminense, Brasília, Porto Alegre) a dalších latinskoamerických a evropských univerzit: Universidad de Talca (Chile), Universidad Autonoma de Chihuahua (Mexiko), Universidad Autonoma de Barcelona, Università degli studi di Bergamo, Univerzita kardinála Stefana Wyszyńskiego ve Varšavě aj.

V průběhu konference představil hlavní organizátor konference, prof. Narciso Baez, myšlenku vytvoření mezinárodní spolupráce v oblasti lidských práv mezi univerzitami, které se konference zúčastnili.

Tato spolupráce může vyústit v další společné konference, jejichž produktem budou, stejně jako v případě letošního mezinárodního semináře, kolektivní monografie.

Pavel Ondřejek